

Klima, naturmangfold og arealkonferansen

Oslo, 23. november 2022
Konferanserapport

Kolofon

Tittel: Klima, naturmangfold og arealkonferansen - konferanserapport.

Sammendrag – summary:

Klima, naturmangfold og arealkonferansen ble arrangert av Miljødirektoratet og Forskningsrådet og fant sted 23.11.22 i Oslo.

Rapporten er en oppsummering av konferansen, og tar for seg målene for konferansen, konferanseprogrammet, resultater fra deltakerkarleggingen som ble gjort i forkant av konferansen, resultater fra gruppearbeidet og resultater fra deltakerevalueringen som ble gjort i etterkant av konferansen.

Utførende institusjon (institusjonen er ansvarlig for innholdet i rapporten):

Miljødirektoratet og Forskningsrådet

Forfatter(e): Ingrid Holtan Søbstad, Elisa Keeling Hemphill, Nina Vik, Elisabet Rosendal, Linda Jarrett, Jonas Enge

Oppdragstakers prosjektansvarlig:

Kontaktperson i Miljødirektoratet: Ingrid Holtan Søbstad

M-nummer:2500 **År:** 2023 **Sidetall:** 34

Miljødirektoratets kontraktsnummer:

Utgiver: Miljødirektoratet

Prosjektet er finansiert av:

Emneord: Klima, areal naturmangfold, konferanse

Innhold

Forord	5
Sammendrag.....	6
1. Formål med konferansen	8
1.1 Formål	8
1.2 Mål for konferansen.....	8
1.3 Målgruppe	8
2. Konferanseprogrammet	9
2.1 Fokus på dialog.....	9
2.2 Programmet	9
2.3 Opptak og presentasjoner	10
2.3.1 Videoopptak.....	10
2.3.2 Presentasjoner fra plenumsdelen	10
2.3.3 Presentasjoner fra parallellsesjonene.....	10
3. Deltakerkartleggingen	11
3.1 Formål	11
3.2 Oppbygging	11
3.3 Resultater.....	11
3.3.1 Generelt.....	11
3.3.2 Om kunnskap.....	12
3.3.3 Verktøy - Om verktøy	14
3.3.4 Om virkemidler.....	18
3.3.5 Om samarbeid	19
3.3.6 Presentasjon av resultater	21
4. Parallellsesjoner og gruppearbeidet	21
4.1 Formål	21
4.2 Organisering.....	21
4.3 Resultater.....	21
4.3.1 Skog.....	22
4.3.2 Hav	24
4.3.3 Fornybar energi	26
4.3.4 Regional og kommunal planlegging	28

4.3.5	Resultater som ble presentert i plenum	31
5.	Innspill fra konferansedeltakere	31
5.1	Spørsmål som ble stilt av deltakere underveis.....	31
5.1.1	Spørsmål.....	31
5.2	Resultater fra deltakerevalueringen	31
5.2.1	Overordnet tilbakemelding.....	31
5.2.2	Tematikk	32
5.2.3	Gruppearbeid	32

Vedlegg:

Vedlegg 1: [Deltakerkartlegging skriftlige besvarelser.pdf](#)

Forord

Klima, naturmangfold og arealkonferansen ble arrangert av Miljødirektoratet og Forskningsrådet og fant sted 23.11.22 i Oslo. Fysisk deltakelse var invitasjonsbasert, men konferansen ble også sendt digitalt.

Rapporten er en oppsummering av konferansen, og tar for seg målene for konferansen, konferanseprogrammet, resultater fra deltakerkarleggingen som ble gjort i forkant av konferansen, resultater fra gruppearbeidet og resultater fra deltakerevalueringen som ble gjort i etterkant av konferansen. Oppsummeringen er en direkte gjengivelse av innspillene fra deltakerne og det er ikke gjort analyser av resultatene.

Rapporten er sammenstilt av Miljødirektoratet og Forskningsrådet.

Sammendrag

Formålet med Klima, naturmangfold og arealkonferansen var å bidra til bedre forståelse for utfordringene knyttet til naturmangfold og klima på tvers av fagmiljøene i forskningsmiljøene og forvaltningen, og videre til at kunnskapsgrunnlaget om klima, naturmangfold og areal på nasjonalt nivå ble mer helhetlig. Vi ønsket å bruke konferansens deltakere og deres kompetanse til å identifisere kunnskapsbehov, virkemiddelbehov, barrierer og muligheter for samarbeid og muligheter for effektiv kunnskapsutvikling. Dette ble gjort gjennom deltakerkartlegging på forhånd av konferansen og parallellsesjoner med gruppearbeid på konferansedagen. Inviterte innledere og panel var også bedt om å bidra til å belyse utfordringene knyttet til å sikre hensynet til naturmangfold og klimaendringer i forvaltning og bruk av arealer/arealressurser. Oppsummeringen i rapporten er en direkte gjengivelse av innspillene fra deltakerne og det er ikke gjort analyser av resultatene.

Kunnskapsbehovene for å bedre sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal deltakerne pekte på var

- arbeidsmetodikk for sektorovergripende og interkommunalt samarbeid rundt målkonflikter
- kunnskap om sammenhenger som samlet belastning, virkninger av arealendringer og effekter av klimatiltak
- planarbeid som lover og virkemidler
- mer kunnskap om karbonopptak- og lagring i naturtyper
- mer kunnskap om naturmangfold og naturens robusthet mot endringer

Når det gjaldt utvikling av verktøy, trakk deltakerne frem

- at verktøy må være tilgjengelige, felles, omforente, gjerne nasjonale og ha lav brukerterskel
- behov for videreutvikling av naturregnskap/økosystemregnskap/arealregnskap og tilpasning til norske forhold
- helhetlig tenkning og samlet oversikt, bedre forståelse
- bruk av data og verktøy og nasjonale krav, lover og planverktøy

Virkemiddelbehovene deltakerne mente er viktige er

- juridiske virkemidler som gir sterkere rettsvern for natur og videreutvikling av reguleringer og rammebetingelser
- involvering der natur- og klimalover bør veies tyngre enn i dag
- prising og verdsetting av natur
- intensiver som fremmer en bærekraftig arealforvaltning og samtidig tar hensyn til klima og natur

- tverrfaglig kunnskapsgrunnlag
- mål for økonomisk utvikling som ikke kun er basert på vekst

For å sikre et godt tverrsektorielt samarbeid knyttet til klima, naturmangfold og areal trakk deltakerne frem

- behov for tydeligere politisk vilje til å prioritere samordning i tverrsnittet som berører bruk av arealer/klimaendringer/opprettholde naturmangfold
- behov for å videreutvikle reguleringer og rammebetingelser som en del av løsningen
- at samfunnsoppdraget må ses på på nytt og ut fra de overordnede utfordringer som menneskeheten står overfor (les betydningen av klimakrise, naturkrise og sett opp mot behovet for/økende press på arealer) som skal løses på tvers
- at sektorenes fotavtrykk må tas på alvor
- at alle aktører på ulike nivåer, direktorater og departementer må jobbe innenfor de samme målene og være likeverdige
- at man må tilrettelegge for møteplasser der man snakker sammen- denne konferansen ble nevnt som et eksempel.

1. Formål med konferansen

1.1 Formål

Konferansens formål var å bidra til bedre forståelse for utfordringene knyttet til naturmangfold og klima på tvers av fagmiljøene i forskningsmiljøene og forvaltningen, og videre til at kunnskapsgrunnlaget om klima, naturmangfold og areal på nasjonalt nivå ble mer helhetlig.

1.2 Mål for konferansen

Basert på konferansens formål ble følgende konkrete mål for konferansen skissert:

- Synliggjøre utfordringer i skjæringspunktet areal/arealbruk, klima og naturmangfold på tvers av fagmiljøene i forskningsmiljøene og forvaltningen
- Identifisere sentrale kunnskapshull og kunnskapsbehov i et utvalg økosystemer på land, i hav og ferskvann
- Diskutere hvordan kunnskap bør utvikles og tilrettelegges for best å kunne tas i bruk
- Koble folk fra ulike miljøer sammen
- Identifisere barrierer og muligheter for samarbeid
- Sette temaet areal/arealbruk, klima og naturmangfold på dagsorden (øke engasjement)

Vi ønsket å bruke konferansens deltakere og deres kompetanse til å identifisere hvor man mente behovet for kunnskapsutvikling og samarbeid var størst. Vi forventet ikke å kunne avdekke alle kunnskapshull/behov, eller finne alle løsninger på effektiv kunnskapsutvikling under konferansen, men håpet at konferansen ville belyse noen viktige kunnskaps- og prosessbehov som kunne være et utgangspunkt for videre samarbeid.

1.3 Målgruppe

Vi la opp til at deltakerne ville være representanter fra forsknings-/fagmiljøer knyttet til ulike sektorer, relevante offentlige myndigheter fra nasjonalt og lokalt nivå, næringsliv, ikke-statlige organisasjoner og andre interessenter.

Vi inviterte aktivt og bredt for å få en representativ fordeling fra ulike målgrupper, nøkkelpersoner og landskapsdimensjoner som dekket hovedøkosystemene (land, ferskvann, arktiske områder, hav og kyst).

Invitasjonsliste ble utarbeidet i tett samspill med programmet for å sikre relevant innhold for alle deltakere, og for å sikre representasjon fra alle relevante målgrupper i gruppearbeid.

2. Konferanseprogrammet

2.1 Fokus på dialog

Med målet om å koble folk sammen som utgangspunktet, ble diskusjonsarenaer som paneler og mer interaktive arbeidsformer som gruppediskusjoner og gruppearbeid prioritert i utviklingen av konferanseprogrammet.

2.2 Programmet

[Program Klima, naturmangfold og arealkonferansen.pdf](#)

2.3 Opptak og presentasjoner

2.3.1 Videoopptak

Opptak av plenumsdeler: [Klima, naturmangfold og arealkonferansen](#).

Fra 09:00 -11:35 og fra 14:30-16:00.

2.3.2 Presentasjoner fra plenumsdelen

1. [Koblinger mellom klima, naturmangfold og areal \(.pdf\)](#)
Torfinn Sørensen og Siri Sorteberg, Miljødirektoratet
2. [Klima- og naturhensyn i arealforvaltning \(.pdf\)](#)
Fredrik Holth, Holth & Winge AS
3. [Resultater fra deltakerkartleggingen \(.pdf\)](#)
4. [Smakebiter fra «Areal under press»: LandValUse \(.pdf\)](#)
Kristine Grimsrud, SSB
5. [Smakebiter fra «Areal under press»: EcoMAP \(.pdf\)](#)
Vigdis Vandvik, UiB
6. [Smakebiter fra «Areal under press»: Kunnskapsoppsummering \(.pdf\)](#)
Kyrre Groven, FNI
7. [Smakebiter fra «Areal under press»: Kunnskapsoppsummering \(.pdf\)](#)
Erlend Nilsen, NINA

2.3.3 Presentasjoner fra parallellsesjonene

1. [Skog \(.pdf\)](#)
Kristin Thorsrud Teien, Norsk institutt for naturforskning
2. [Skog \(.pdf\)](#)
Gunnhild Søgård, Norsk institutt for bioøkonomi
3. [Hav \(.pdf\)](#)
Tina Kutti, Havforskningsinstituttet og Solrun F. Skjellum, Norsk institutt for vannforskning
4. [Fornybar energi \(.pdf\)](#)
Lars H. Gulbrandsen, Fridtjof Nansens Institutt
5. [Fornybar energi \(.pdf\)](#)
Ingeborg P. Helland, Norsk institutt for naturforskning
6. [Regional og kommunal planlegging \(.pdf\)](#)
Kristine Skog, NMBU og Gro S. Hanssen, NIBR/OsloMET
7. [Oppsummering fra parallellsesjonene og gruppearbeidet \(.pdf\)](#)
Presentert i plenum

3. Deltakerkartleggingen

3.1 Formål

I forkant av konferansen ønsket vi å kartlegge de ulike målgruppenes behov for kunnskap, verktøy og tilrettelegging i deres arbeid med area/arealbruk, klima og naturmangfold, i tillegg til deres oppfatning av prosesser og barrierer knyttet til samarbeid. Målet med dette forarbeid var å synliggjøre behov og utfordringer slik at selve konferansen kunne være en arena for å ta dialogen/diskusjonen et steg videre, og ikke bare en arena for synliggjøring av utfordringer og barrierer.

Deltakerkartleggingen ble sendt ut til alle fysiske deltakere og de første hundre digitale deltakere som meldte seg på.

3.2 Oppbygging

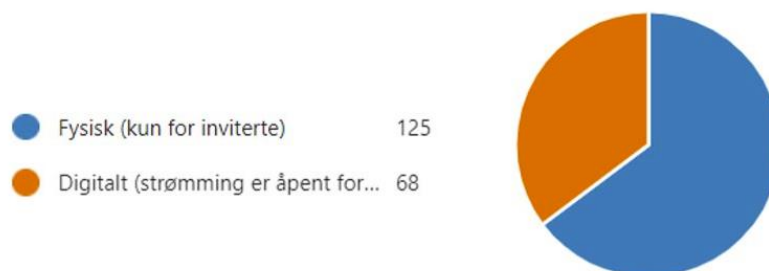
Kartleggingen var delt inn i 6 kategorier; 1. Info om deltakeren, 2. Kunnskap om klima, naturmangfold og miljø, 3. Verktøy (i arbeid med klima naturmangfold og miljø), 4. Juridiske og økonomiske virkemidler, 5. Samarbeid og 6. Oppsummering. Spørsmålene som ble stilt varierte mellom avkrysning, rangering (fra "helt enig" til "helt uenig") og åpne spørsmål.

3.3 Resultater

193 deltakere svart på undersøkelsen, 125 fysiske deltakere og 68 digitale deltakere. Under gjengir vi spørsmålene som ble stilt, samt deltakernes svar. Når det gjelder åpent spørsmål har vi oppsummert innspillene og trukket frem gjennomgående temaer/innspillsområder.

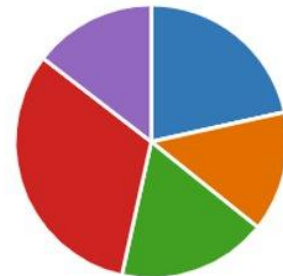
3.3.1 Generelt

3.3.1.1 Hvordan skal du delta på konferansen?

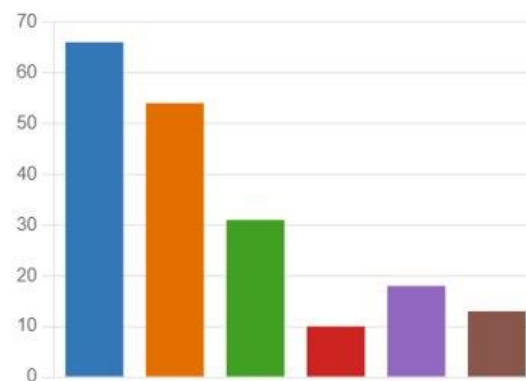
3.3.1.2 Hvilket fagområde (jf. parallellsesjonene) jobber du innenfor? Du kan krysse av for flere alternativ.

Skog	68
Hav	45
Fornybar energi	56
Regional og kommunal planleg...	101
Annet	46

3.3.1.3 Hvilken kategori beskriver ditt arbeidssted best?

Forsknings-/fagmiljø	66
Nasjonal forvaltning	54
Regional/kommunal forvaltning	31
Næringsliv	10
Interesseorganisasjon	18
Annet	13

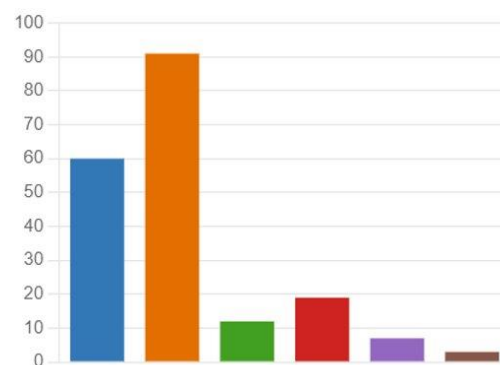

3.3.2 Om kunnskap

Overordnede grafer er inkludert. Mer detaljerte kommentarer fra de bestemte fagområdene og sektorene er inkludert i tekstform der det er relevant. Merk at fordelingen av antall deltakere er ulik mellom fagområdene og sektorene (3.3.1.2 og 3.3.1.3)

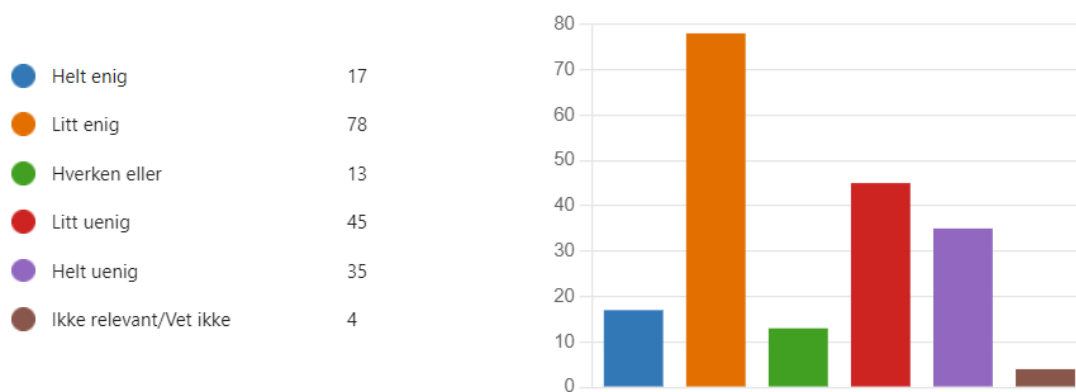
3.3.2.1 Innenfor mitt fagområde brukes alltid den nyeste kunnskapen om både klima, naturmangfold og areal.

Helt enig	60
Litt enig	91
Hverken eller	12
Litt uenig	19
Helt uenig	7
Ikke relevant/Vet ikke	3

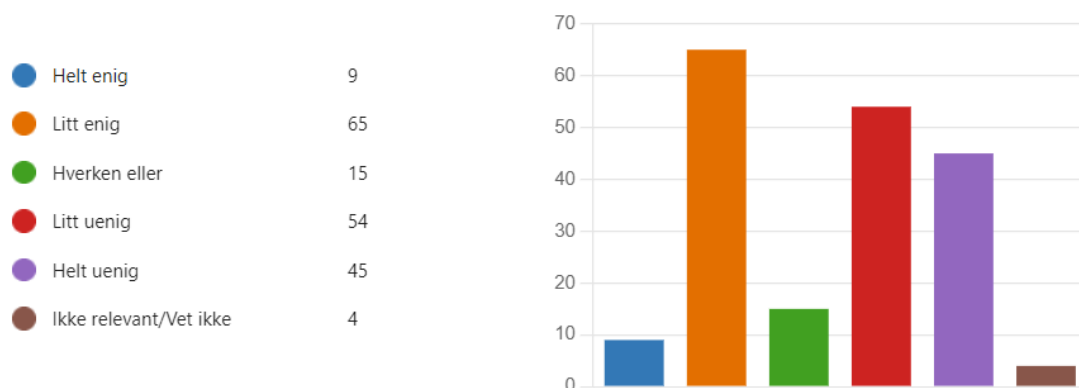
- De fleste fra skog var helt enig. De fleste fra hav, fornybar energi og regional og kommunal planlegging var litt enig, etterfulgt av helt enig.
- De fleste fra forskning var helt enig eller litt enig, mens nasjonal og regional og kommunal forvaltning var litt enig etterfulgt av helt enig.

3.3.2.2 *Innenfor mitt fagområde er det enighet, på tvers av sektorer, om hvordan klima, naturmangfold og areal henger sammen.*

- For alle fagområdene var de fleste litt enig. Flere var litt uenig eller helt uenig enn helt enig.
- For alle sektorene var de fleste litt enig. Flere var litt uenig eller helt uenig enn helt enig. Fra næringsliv var ingen helt enig.

3.3.2.3 *Innenfor mitt fagområde finnes det tilstrekkelig med kunnskap for å ta beslutninger som sikrer hensyn til både klima, naturmangfold og areal.*

- Fordelingen av svar var relativt lik for fagområdene og samsvarte med grafen.

- Fordelingen av svar var relativt lik for forskning, nasjonal forvaltning og regional og kommunal forvaltning og samsvarte med grafen. Fra næringsliv var de fleste litt enige. Fra interesseorganisasjoner var de fleste litt uenig eller helt uenig.

3.3.2.4 *Hva anser du som det største kunnskapsbehovet for å bedre kunne sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal innenfor ditt fagområde?*

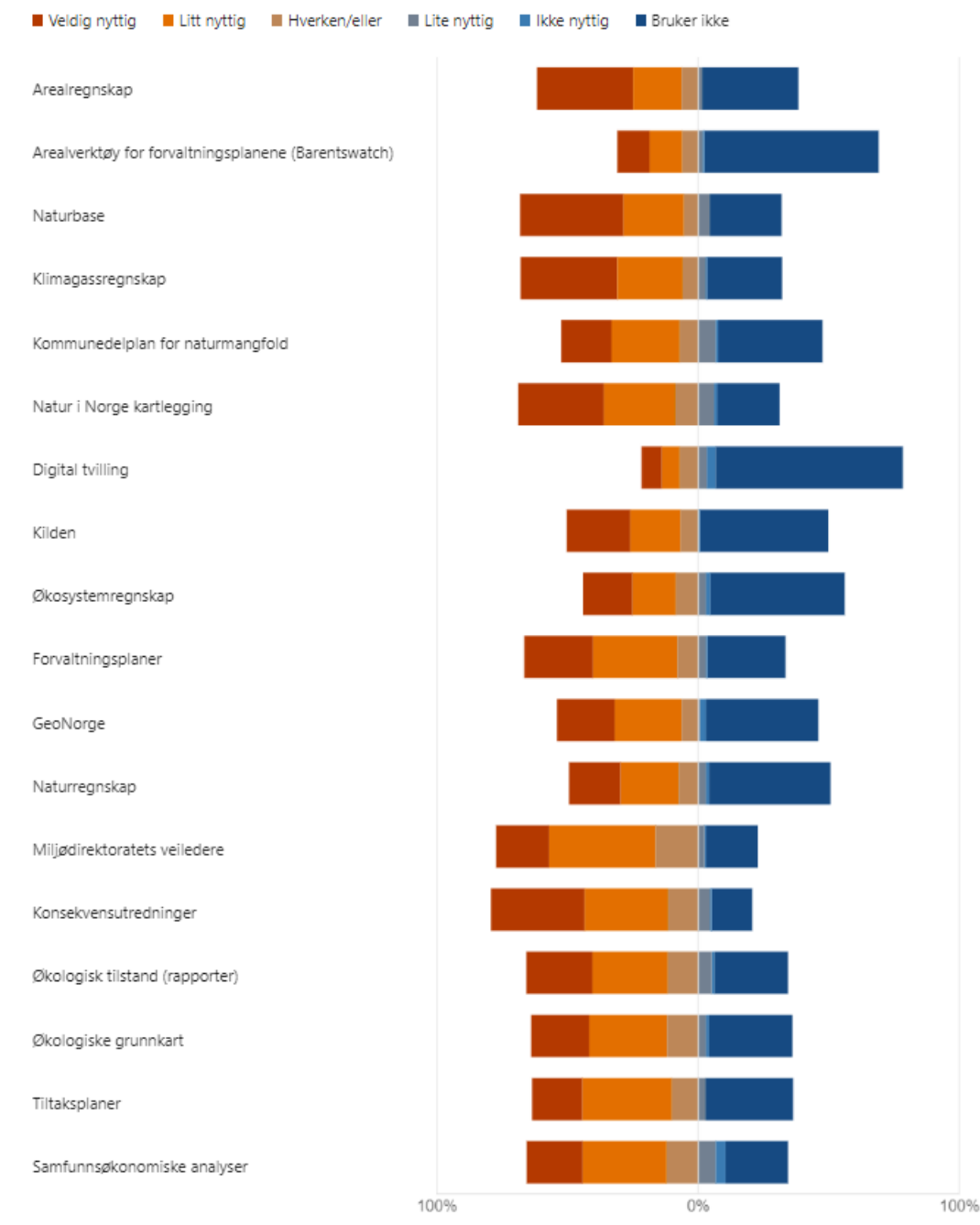
Det kom inn 164 unike besvarelser til dette spørsmålet. Under har vi oppsummerte innspillene i hovedtrekk. Detaljinnspillene er samlet i Vedlegg 1.

- **Arbeidsmetodikk** for sektorovergripende og interkommunalt samarbeid rundt målkonflikter
- **Sammenhenger** – samlet belastning, bit-for-bit nedbygging, virkninger av arealendringer, næringsliv, effekter av klimatiltak, naturbaserte løsninger
- **Planarbeid** – lover og virkemidler, framskrivninger, barrierer og virkemidler for bedre integrering av areal/klima/natur
- **Klima** – karbonopptak og -lagring i økosystemer/naturtyper, arealendringer og konsekvenser for karbonbalansen
- **Naturmangfold** – grunnforskning, betydning for robusthet mot endringer

3.3.3 Om verktøy

Overordnede grafer er inkludert. Mer detaljerte kommentarer fra de bestemte fagområdene og sektorene er inkludert i tekstform der det er relevant. Merk at fordelingen av antall deltakere er ulik mellom fagområdene og sektorene (3.3.1.2 og 3.3.1.3)

3.3.3.1 Følgende verktøy brukes i arbeid knyttet til klima, naturmangfold og areal. Hvor nyttige opplever du at disse verktøyene er for å sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal? Listen er ikke uttømmende.

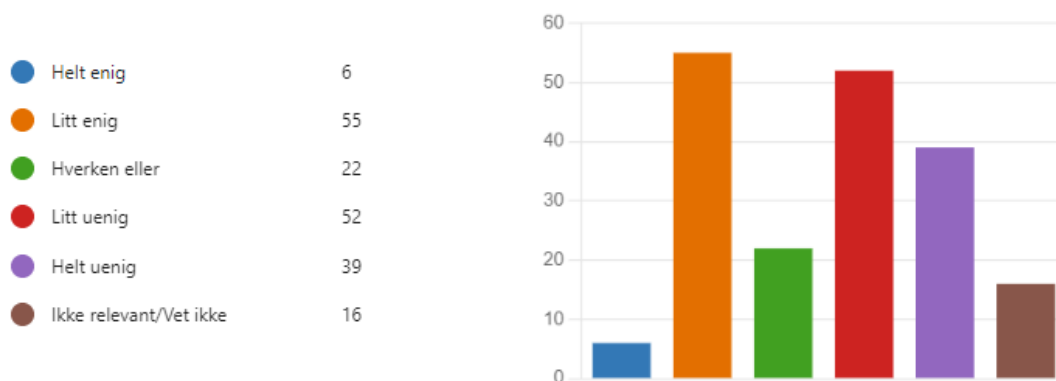

3.3.3.2 *Kjenner du til andre verktøy som bidrar til å sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal?*

Listen gir et utvalg over de hyppigst nevnte og sammenstiller i noe grad resultater av de 75 innkomne svar.

- Askeladden
- Artsdatabasen
- Arts-observasjoner
- Vann-nett
- Naturkampen (SABIMA)
- Kommuneplaner
- Plan- og bygningsloven
- Reguleringsplaner, konsesjoner og miljøplaner
- Verktøy utarbeidet av EU (taxonomi)
- NARIN kart (skog)
- Yggdrasil (hav)
- Artskart
- Kommunale temakart
- Stort antall lokale/prosjektbaserte/institutt/direktoratbaserte kart, databaser og verktøyløsninger

3.3.3.3 *Innenfor mitt fagområde finnes det tilstrekkelig med verktøy for å sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal.*

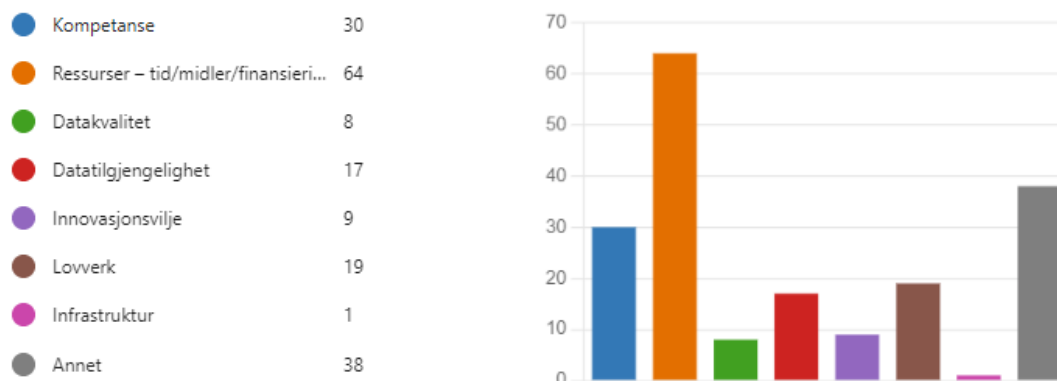
- Fordelingen av svar var relativt lik både for fagområdene og sektorene.

3.3.3.4 *Når det gjelder verktøy, hva anser du som det største utviklingsbehovet for å bedre sikre hensyn til både klima, naturmangfold innenfor ditt fagområde?*

Det kom inn 127 unike skriftlige besvarelser til dette spørsmålet. Under har vi oppsummerte innspillene i hovedtrekk. Detaljinnspillene er samlet i Vedlegg 1.

- **Verktøy** må ha/må være tilgjengelig, felles, omforente, gjerne nasjonale og ha lav brukerterskel
- **Behov for å videreutvikle** naturregnskap/økosystemregnskap/arealregnskap og tilpasse til norske forhold for å svare på tilstand og gjøre avveining i norsk forvaltning.
- **Helhetlig tenkning og samlet oversikt** - få frem 'samlet belastning' og 'negative samspillseffekter' mellom de fire politikkfeltene utslippsreduksjon/karbonfangst, klimatilpasning, energiomstilling, og vern av naturmangfold
- **Bedre kunnskapsgrunnlag generelt** – forståelse av data, bruk av data, bruk av verktøy, helhetsforståelse utover eget fagfelt/sammenhenger
- **Nasjonale krav**, lover, planverktøy, prioriteringer

3.3.3.5 *Hva er den største barrieren for å få på plass gode verktøy som bidrar til å sikre hensyn til både klima, naturmangfold, og areal?*

- Fordelingen av svar var relativt lik.

Annet:

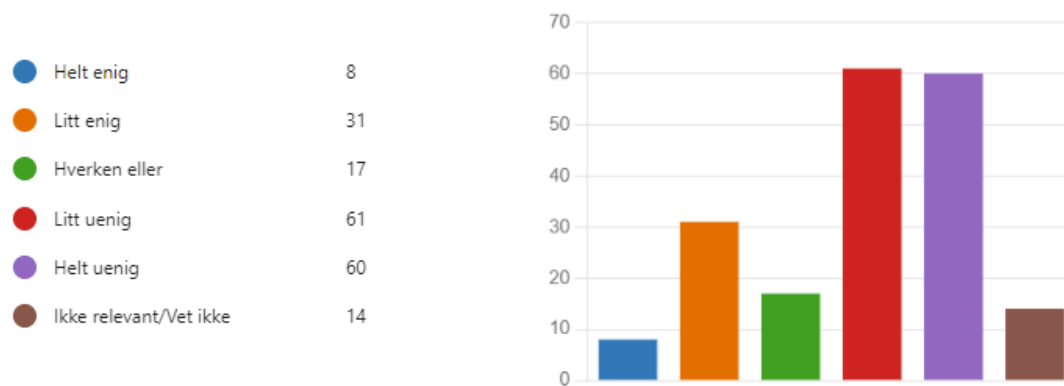
- En kombinasjon av alle punktene
- Samarbeid på tvers
- Nasjonale mål med fastsatte indikatorer/krav/lovverk
- Politisk vilje nasjonalt og lokalt
- Manglende involvering av sektorer
- Organisering av forvaltning, politikkutforming og kunnskapsproduksjon/bruk

- Samfunnsmessige institusjoner som fremmer andre mål enn hensyn til klima og naturmangfold

3.3.4 Om virkemidler

Overordnede grafer er inkludert. Mer detaljerte kommentarer fra de bestemte fagområdene og sektorene er inkludert i tekstform der det er relevant. Merk at fordelingen av antall deltakere er ulik mellom fagområdene og sektorene (3.3.1.2 og 3.3.1.3)

3.3.4.1 *Innenfor mitt fagområde er det tilstrekkelige juridiske og økonomiske virkemidler for å sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal.*

- Fordelingen av svar var relativt lik og samsvarer med grafen.

3.3.4.2 *Hva anser du som det største virkemiddelbehovet for å bedre sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal innenfor ditt fagområde?*

Det kom inn 131 unike skriftlige besvarelser til dette spørsmålet. Under har vi oppsummerte innspillene i hovedtrekk. Detaljinnspillene er samlet i Vedlegg 1.

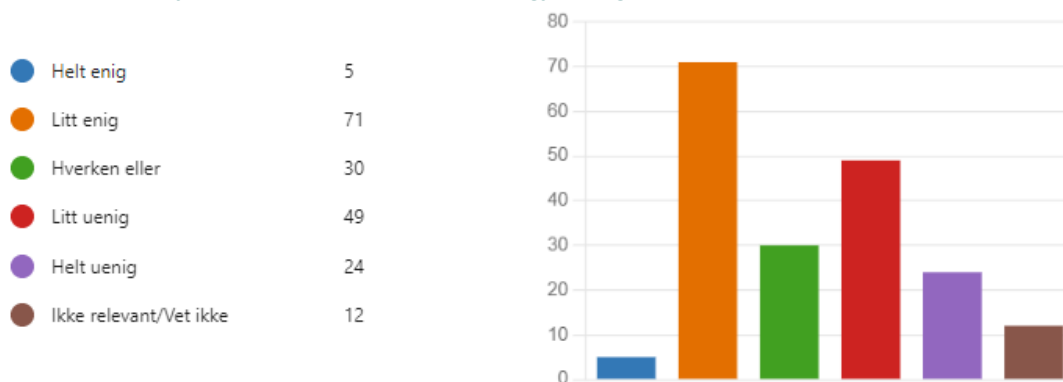
- **Juridiske virkemidler:** Sterkere rettsvern for natur, samordning av lovverk med relevans for klima, areal og natur, økosystembasert forvaltning, natur og klima bør veies tyngre – for eksempel naturmangfoldloven foran energilov og PBL
- **Prising og verdsetting av natur:** Arealregnskap blir viktig, det skal koste å bygge ut, inngrep må vurderes av hensyn til både klima og natur, det skal være krav til restaurering og kompensasjon
- **Insentiver:** Må i mye høyere grad enn i dag fremme en bærekraftig arealforvaltning som tar hensyn til både klima og natur – og vi må få bort insentiver og subsidier som virker motsatt
- **Kunnskap:** Forskning er kunnskapsgrunnlaget, tverrfaglighet, med samfunnsfag og humaniora, lokal kunnskap, "policy briefs"

- **Mål for økonomisk utvikling:** Vi trenger nye som ikke er basert på vekst, for eksempel livskvalitet, planetens tålegrenser, etc.

3.3.5 Om samarbeid

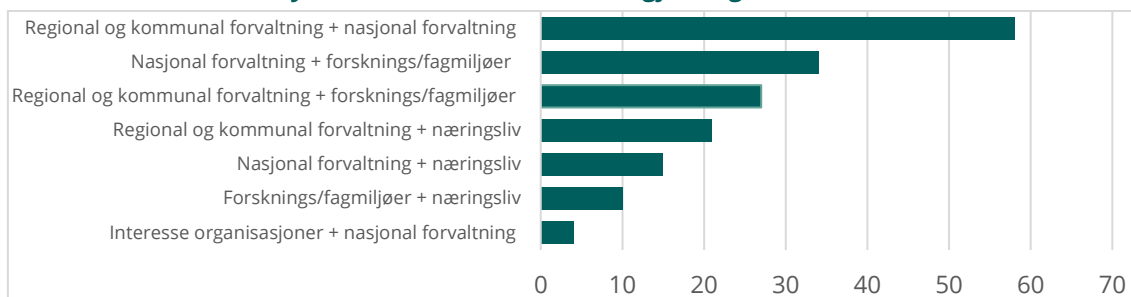
Overordnede grafer er inkludert. Mer detaljerte kommentarer fra de bestemte fagområdene og sektorene er inkludert i tekstform der det er relevant. Merk at fordelingen av antall deltakere er ulik mellom fagområdene og sektorene (3.3.1.2 og 3.3.1.3)

3.3.5.1 Innenfor mitt fagområde samarbeides det godt på tvers av sektorer for å sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal.

- Fordelingen av svar var relativt lik og samsvarer med grafen.

3.3.5.2 Mellom hvilke målgrupper mener du det er størst behov for økt samarbeid for å sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal?

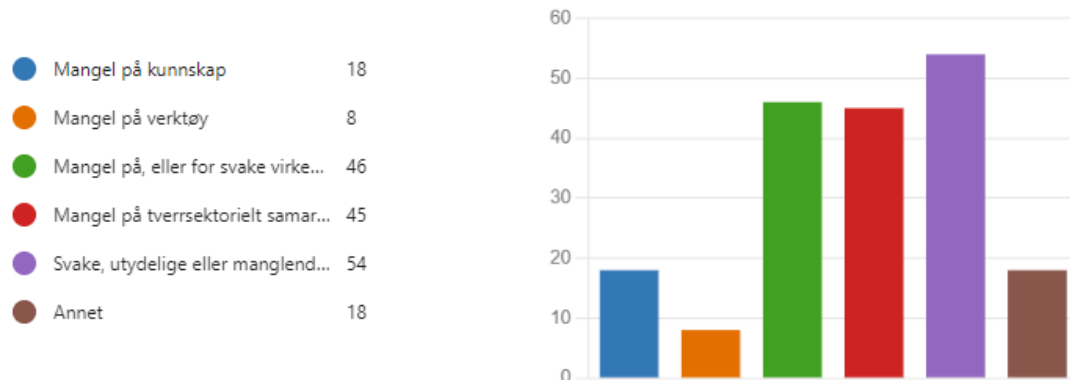

3.3.5.3 Hvordan sikrer vi et godt tverrsektorielt samarbeid knyttet til klima, naturmangfold og areal?

Det kom inn 114 unike skriftlige besvarelser til dette spørsmålet. Under har vi oppsummerte innspillene i hovedtrekk. Detaljinnspillene er samlet i Vedlegg 1.

- **Tydelig politisk prioritering:** plassere ansvaret for å koordinere tverrsektorielle utfordringer for arealbruk og som sikrer tverrsektorielt samarbeid om naturmangfold, klimaendringer og areal.
- **Omdefinere samfunnsoppdraget ut fra overordnede utfordringer som skal løses på tvers:** likestille sektorer, unngå målkonflikter
- **Ta ansvar for egne/sectoraktiviteters fotavtrykk**
- **Alle direktorater og departementer må jobbe innenfor de samme målene** og snakke sammen. Silotankegangen må vekk.
- **Videreutvikle reguleringer og rammebetingelser:** Løft natur som viktig part i avgjørelser, sett grenser for skade og motiverer til handling/lag insentiver som gjør det positivt å unngå å skade/ødelegge natur
- **Sørg for felles møteplasser:** Tid til åpenhet, dialog og oppfølging rundt eget og andres arbeid. Få felles forståelse for fakta.

3.3.5.4 Hva mener du er den største barrieren for å sikre hensyn til både klima, naturmangfold og areal innenfor ditt fagområde?

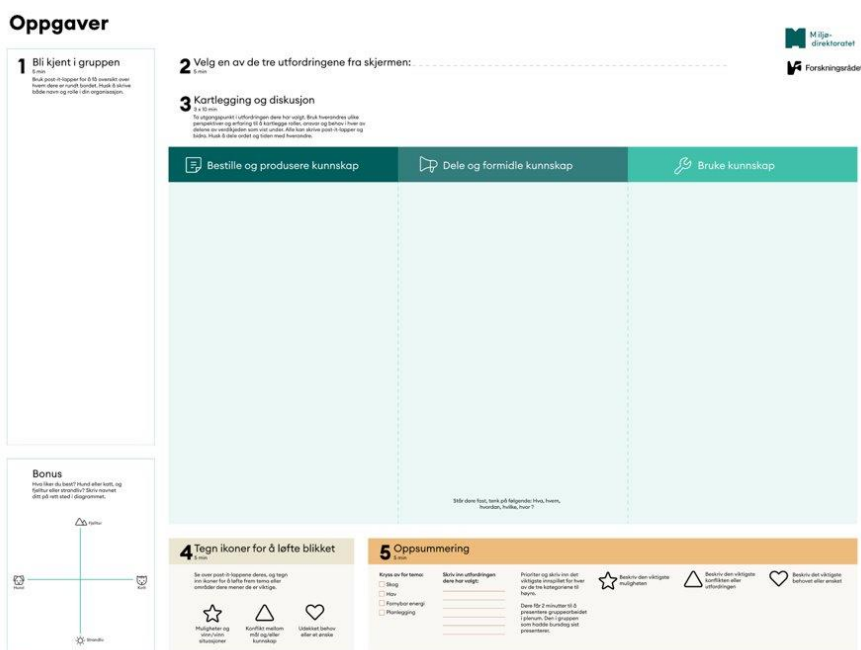

- Fordelingen av svar var relativt lik mellom fagmiljøene og samsvarer med grafen. Hav skilte seg litt ut ved at flere mente mangel på tverrsektorielt samarbeid er en større barriere enn mangel på, eller for svake virkemidler.
- Fordelingen av svar var relativt lik mellom forskning og nasjonal forvaltning. Fra regional og kommunal forvaltning mener de fleste at mangel på eller for svake virkemidler er den største barrieren, etterfulgt av mangel på tverrsektorielt samarbeid og deretter svake, utdelige eller manglende nasjonale føringer. Fra interesseorganisasjoner mente de fleste at den største barrieren er mangel på tverrsektorielt samarbeid. Ingen fra næringsliv mente at mangel på kunnskap er en barriere.

4.1 Formål

4.2 Organiserings

Parallellsesjonene og gruppearbeidet var inndelt i de fire fagmiljøene skog, hav, fornybar energi og regional og kommunal planlegging. Deltakerne hadde på forhånd meldt fra om hvilken parallell det var aktuelt for dem å stille på, og de fire sesjonene ble holdt i ulike grupperom. Innenfor hver sesjon ble gruppene delt inn på forhånd for å sikre representasjon fra ulike sektorer i hver gruppe. Sesjonene ble innledet med innlegg fra fagpersoner fra feltet (se 2.3 Opptak og presentasjoner), og de presenterte også tre utfordringer deltakerne kunne velge mellom å diskutere. Oppgavene i gruppearbeidet ble organisert av Halogen og var i form av en bordduk plassert på hvert bord med ulike steg (se figuren under). Som oppsummering skulle gruppene skrive ned ett innspill under hver av kategoriene 1. Muligheter og vann-vinn situasjoner, 2. Konflikt mellom mål og/eller kunnskap og 3. Udekket behov eller et ønske.

4.3 Resultater

Under har vi oppsummert ideene og innspillene som ble referert under gruppearbeidet. Dette er tatt direkte fra borddukene og Post-It lappene skrevet av gruppene. Resultatene er delt opp etter parallellsesjon og basert på hvilken utfordring av de tre som ble presentert av innlederne gruppen valgte å diskutere. (Merk at det er en ulik fordeling av punkter da mange av gruppene valgte samme utfordring og antall innspill gruppene kom med hvor hver kategori varierte, noe vi tok hensyn til. Vi har også til en grad slått sammen like innspill.)

4.3.1 Skog

4.3.1.1 *Utfordring 1: Hvordan håndtere risiko knyttet til usikker og mangelfull kunnskap i daglig beslutningstaking*

4.3.1.1.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Transparens
- Klare og presise bestillinger for kunnskap
- Brukertilpasset kunnskap - få kunnskapen ut i den operative enden
- Måle effektene der det er usikkerhet

4.3.1.1.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Uenighet om hvordan man bruker kunnskapen - enighet om mål og oppdaterte kunnskapsbehov
- Føre-var prinsippet må styrkes

4.3.1.1.3 Udekket behov eller et ønske

- Formål for ønsket kunnskapen må defineres bedre
- Forvaltningen må tydelig definere sine behov – mindre tid til bestilling mer tid til produksjon
- Felles risikoforståelse mellom sektorer
- Åpenhet om usikkerhet og prioriteringer
- Forskning og formidling må være i forkant – forutse problemer som blir aktuelle
- Systematiske, adaptive synteser
- Flere dialogarenaer
- Databaser og datadeling – samkjøring, kvalitet og bruk
- Naturregnskap/arealregnskap
- Økt kompetanse og kapasitet i kommuner + sektor

4.3.1.2 *Utfordring 2: Vi må tenke annerledes i areal-politikken enn vi har gjort. Hvordan skal vi gjøre det fremover*

4.3.1.2.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Samkjøre kunnskap mellom fagmiljøene – peke på konsensus, formidle enighet – etterstrebe felles kunnskapsgrunnlag og virkelighetsoppfatning
- Formidle kunnskap på forståelig måte
- Rydde i begreper og ord
- Formidling gjennom kart – visualisere og tilgjengeliggjøre
- Samarbeid på tvers (mellom institusjoner) og med samfunnet
- Skru virkemiddel/politikken mot natur og klimahensyn (beslutninger, føringer, strategier osv.)
- Politikere må bruke kunnskapen, gjøre avvenning, ta beslutning,
- Lovverk – krav om arealnøytralitet
- Forvaltning – veiledning til kommunen
- Dialog mellom forskning, næringsliv og skogeiere

4.3.1.2.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Endringer i lover, regler og retningslinjer (PBL, kommune osv.)
- Motstridende hensyn i arealplaner
- Konflikt rundt særskilte lovverk – bransjestandarder
- Forvaltningen må synliggjøre konsekvensen av ulike valg i større grad – være enige om kunnskapsgrunnlaget
- Dilemmaer, samfunnsverdier vs. naturvern - verneområder/verdier
- Unngå polarisering og skyttergraver
- Konsulenter som utreder

4.3.1.2.3 Udekket behov eller et ønske

- Arealnøytralitet
- Forskere må samarbeide bredt – viktig med gode arenaer både for dialog og samarbeid
- PBL må oppdateres + praktisering av eksisterende lovverk
- Måleverktøy for naturkvaliteter – til naturregnskap
- Større tverrfaglige prosjekter og større infrastrukturprosjekter – for eksempel PLATON for skog
- Kunnskapssynteser
- Mer kunnskap om konsekvensene av ulike hogstformer, samspillseffekter og konsekvenser, verdien av skog/naturskog – ulike verdi-dimensjoner
- Kunnskap om kommunenes rolle i å forvalte skogen

- Veiledning til kommunal forvaltning

4.3.1.3 *Utfordring 3: hvordan skal vi fremskaffe den helhetlige og tverrfaglige kunnskapen som trengs fremover*

4.3.1.3.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Bestiller av kunnskap må dekke ulike fagperspektiver når oppdrag lyses ut
- Produsenter av kunnskap må utfordre valg av perspektiver
- Oppdragsgiver må alltid tillate full offentliggjøring av resultater
- Større insentiv til forskere til å formidle til næring og offentlig forvaltning
- Få media til å formidle noe annet enn konflikt
- Flere tverrvitenskapelige utdanningsprogram

4.3.1.3.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Deling av kunnskap er krevende på tvers av fag
- Formidling og deling av kunnskap bør gjøres på norsk
- Ulike visjoner og helhetssyn/rammeverk gir utfordringer
- Forvaltningens ansvar å sørge for integrering mellom klima, natur og arealspørsmål

4.3.1.3.3 Udekket behov eller et ønske

- Synteser og kunnskap-sammenstillinger
- Tverrfaglig bestillinger, flere utlysninger/insentiver til samarbeidsprosjekter
- Finansiering av uavhengig forskning
- Involvere brukere i kunnskapsproduksjon
- LCA analyser og mer kunnskap om økosystemtjenester i skog
- Gjentakende studier (serier)

4.3.2 Hav

4.3.2.1 *Utfordring 1: Det planlegges for vesentlig økt aktivitet i havområdene. Det er varslet overordnede prinsipper for arealbruk til havs og havmiljølov. Hva skal til for å sikre både klima- og naturmangfoldhensyn til havs?*

4.3.2.1.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Kunnskap må være tilgjengelig på et nyttig format til rett tid
- Finne områdene der man gjør minst skade
- Klimatilpasning.no
- Tverrsektorielt samarbeid og felles dialog

- FAIR prinsippene (findable, accessible, interoperable og reusable)
- Datadeling mellom offentlig og privat
- Marine arealplaner
- Langsiktig finansiering

4.3.2.1.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Kunnskap kommer ikke til brukeren i tide eller i rett format
- Store kunnskapsmangler i havrommet, inkl. havbunnen
- Ikke garantert uavhengig kunnskap (i enkelte tilfeller)
- Tid
- Klimautfordringer
- Kunnskapshull

4.3.2.1.3 Udekket behov eller et ønske

- Forskere må være tilgjengelige og forvaltere må involvere forskere tidlig
- Nettverk som "smarte byer"
- Langsiktige arealplaner til havs (Marine spatial planning)
- Kartlegging naturmangfold
- Ressurser til naturtyper
- Bedre kunnskapsgrunnlag
- Miljølovgivning
- Utvikle det tverrsektorielle

4.3.2.2 **Utfordring 2: Hvordan kan vi sikre dekkende kunnskap i KU'ene fremover?**

4.3.2.2.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Avvikle "bukken og havresekken" mellom bestiller og produsent av KU
- Deling av kunnskap/data

4.3.2.2.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Utvikle metodikk som i større grad gjør at man kan sammenligne natur og økonomi
- Uavhengighet
- Habilitet

4.3.2.2.3 Udekket behov eller et ønske

- Sikre og styrke at det utvikles fagkompetanse på miljø/natur og klima –med tanke på økt næringsaktivitet
- Klare krav til KU fra myndigheter

4.3.2.3 *Utfordring 3: Vi har for lite kunnskap om sameksistens i havområdene. Hvordan skal vi fremskaffe den helhetlige, tverrfaglige og omforente kunnskapen som trengs fremover?*

4.3.2.3.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Felles møteplasser og dialog
- Stabil finansiering
- Deling/tilgjengeliggjøring av kunnskap
- NFR-utlysning a la "Arealer under press"
- Dele og formidle

4.3.2.3.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Ressurser tid, stabil finansiering
- Koordinering og samordning, kontinuerlig dialog

4.3.2.3.3 Udekket behov eller et ønske

- Stabil finansiering
- Datainnsamling ved 1000 merder, fra fiskebåter osv.
- Overvåking og kartlegging

4.3.3 Fornybar energi

4.3.3.1 *Utfordring 1: Konsekvensutredninger (KU) kan være mangelfulle, og bestillers kompetanse og egeninteresser kan påvirke innhold og innretning. Hvordan kan vi sikre mer helhetlig kunnskap i KU?*

4.3.3.1.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Innsamlede data og resultater er en viktig ressurs og må deles åpent (FAIR-prinsippene)
- Nasjonal åpen kunnskapsbase for konsekvensutredninger
- Overordnede strategiske og politiske valg må baseres på kunnskap
- Omdømme er viktig for utbyggere

4.3.3.1.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Frikoble bestiller og interessehaver: uavhengig utreder
- Kritiske faktorer: tilstrekkelig tid, dialog, høring, medvirkning

4.3.3.1.3 Udekket behov eller et ønske

- Transparens i beslutninger, for eksempel beskrive/begrunne hvorfor beslutning avviker fra kunnskapsgrunnlag
- Bedre beskrivelse av alternative valg og mulige utfall av ulike valg, hva ev. utbygging vil innebære av inngrep, med mer
- Samle kunnskapen, gjøre den tilgjengelig, ta den i bruk

4.3.3.2 *Utfordring 2: Det er vanskelig å vurdere samlet belastning på natur og klima når planmyndighetene ikke er samlet, men ligger hos energimyndighetene og/eller kommunene. Hvordan kan ulike styringsnivåer og sektorer oppnå en mer helhetlig planlegging av fornybar energi fremover?*

4.3.3.2.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Omsette kunnskap til et nivå hvor den kan tas i bruk av planmyndighetene

4.3.3.2.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Interessekamp

4.3.3.2.3 Udekket behov eller et ønske

- Tydeligere retningslinjer fra nasjonalt nivå

4.3.3.3 *Utfordring 3: Tradisjonelt har vi fokusert mest på avbøtende tiltak der vi forsøker å gjøre den negative effekten litt mindre negativ for hvert enkelt kraftanlegg, uten å se på sumvirkninger. Hvordan kan vi oppnå mest mulig fornybar energiproduksjon (summen av vann, vind og sol) med minst mulig naturtap?*

4.3.3.3.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Energi- og arealeffektivisering
- Benytte allerede utbygd areal til vind-, sol- og vannkraft samt energioptimalisering
- Gjenbruke eksisterende infrastruktur
- Nye produksjonsmetoder som krever mindre energi/ressurser

4.3.3.3.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Utelukke prosjekter i områder med verdifull natur
- Evne til å prioritere
- Forholdet mellom ulike forvaltningsnivå
- Fordeling av kostnader for strømnnett for småskalaproduksjon

- Mer tverrfaglig beslutningstaking for utbygging av energi der andre enn energimyndighetene har beslutningsmyndighet
- Behov for mer fornybar energi vs: naturen har ingen økonomisk verdi, vi mangler kunnskap om den samlede belastningen av inngrepene, etc.

4.3.3.3 Udekket behov eller et ønske

- Anvendbar og sammenlignbar kunnskap om (for eksempel naturkapital) samfunnsnytte av energiproduksjon
- Nasjonal rammeplan for fornybar energi med definerte egnede områder for fornybar. Planen må ta hensyn til natur, ressurser og miljø
- Kunnskapsgrunnlag om konsekvensene av energiltak for naturmangfold
- Naturregnskap

4.3.4 Regional og kommunal planlegging

4.3.4.1 *Utfordring 1: Konsekvensutredninger (KU) kan ofte være mangelfulle, og utreder sin faglige integritet kan bli utfordret. Hvordan kan vi sikre mer dekkende og troverdig kunnskap i KU? I hvilken grad blir kunnskapen brukt for å redusere fotavtrykket for naturmangfold og klima planleggingen?*

Ingen av gruppene valgte utfordring 1

4.3.4.2 *Utfordring 2: Det er mange ulike typer regnskap for klima, natur og areal. Hva skal til for at regnskap skal fungerer som verktøy i planleggingen?*

4.3.4.2.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- En sentral forvaltning med høy kompetanse og ressurser
- Kartgrunnlag/data/økosystemtjenester - oversette til politisk språk og til innbyggere – tidsserier og visualisering som hindrer endringsblindhet
- Kan KOSTRA tall brukes inn i arealregnskap?
- Arealregnskap – politikere får et verktøy å styre etter

4.3.4.2.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- Vi har kunnskap, men den er fragmentert
- Kunnskap om restaureringsmetoder som fungerer og eksempler på god praksis - opplæring av konsulenter og anleggsbransjen (holdninger og kompetanse)
- Naturen er mangfoldig. Hva skal regnes med, og hvordan?
- Store feilkilder ved naturkvantifisering
- Ansvarliggjøre beslutningstakere - håndtere målkonflikter bevisst
- Hvordan bruke regnskap/budsjett til mandatet politikere er valgt inn på?

- Få lokalpolitikere er valgt inn på et “grønt mandat”
- For mye makt i lokalpolitikeres hender?

4.3.4.2.3 Udekket behov eller et ønske

- Et sammenhengende rammeverk og datagrunnlag, for eksempel koblingsverktøy for fragmentert kunnskap/data og fellesmetoder for veiledning
- Behov for mer kunnskap om kyst og kystforvaltning
- Naturregnskap - alminneliggjøre restaurering og kompensasjon i alle arealbeslutninger slik at vi kan komme frem til arealnøytral/arealpositiv forvaltning
- Tap og gjenoppretting av økosystemer og økosystemtjenester må være en del av kost/nytte vurderinger
- Mangler kartlegging (henger etter) mht hva vi har å forvalte (verdifull natur og truet/utsatt natur)
- Utvikle verktøy for å hjelpe politikere til å være modigere
- Følge regnskapet over tid (se utviklingen)
- Gebyr for arealbeslag, evt kompensasjon

4.3.4.3 ***Utfordring 3: Planleggingen har ikke klart å bremse natur og klimakrisen tilstrekkelig. Hvordan kan vi sikre at summen av mange beslutninger om arealbruk styrker ivaretagelse av natur og klima?***

4.3.4.3.1 Muligheter og vinn/vinn situasjoner

- Stille tydelige krav angående klima og natur
- Klare rammer og forventninger til utbygger. Må være “strengere”, for eksempel en klarere ordlyd (skal og må, i stedet for bør).
- Krav må spesifiseres, for eksempel å spesifisere hvordan tilbakeføre til natur
- PBL pålegger ikke til å se på sumvirkning
- Viktig med samskaping av kunnskap
- Kommuneplanens arealdel (KPA)
- Sammenstilling av (helhetlig) kunnskap og verktøy som skal brukes (status, endring, naturregnskap)
- Dele “beste praksis”
- Datadeling mellom offentlig og privat (og digitalisering av data)
- Marine arealplaner
- Tydeligere data (og budsjett) på natur(verdier) over tid

4.3.4.3.2 Konflikt mellom mål og/eller kunnskap

- (Behov for) arealregnskap på regionalt nivå
- Politikere og ledere (på tvers av sektorer) må stilles til ansvar. Kunnskap finnes, men det gis dispensasjon på tross av kunnskap. Innsigelsesinstituttet må styrkes.
- Tillitt til kunnskap

- Kumulative virkninger
- Prosess med høringer er positivt, men hvordan blir høringer fulgt opp?
- "Sektorisering" (på alle nivå)
- Staten må bruke samme begrep og verktøy på tvers av sektorer
- Hvorfor klarer vi ikke å ta de gode beslutningene? Har en særnorsk fordeling av makt og insentiver
- Gjør vekst at det blir bedre i kommunene, eller bare tror vi det
- Største utfordring – klimautfordringen
- Ofte kortsiktige insentiver i beslutningene (er ikke i samsvar med langsiktige mål)
- Ikke tydelige nasjonale mål
- Ta vare på natur er utgift, nedbygging er inntekt
- Konsulenter må stilles til ansvar
- Mange aktører, beslutning på hvert nivå - ingen samlet oversikt

4.3.4.3.3 Udekket behov eller et ønske

- Behov for en analyse av barrierer. Hvorfor tar lokalpolitikere og nasjonale politikere "feil valg"?
- Opplæring av politikere. Samarbeid mellom forskning og KS sin politikerskole
- Sette sammen kommuneplaner på regionalt nivå
- Tydeligere nasjonale føringer mht bevaring av natur og klima
- Mer anvendelig kunnskapsgrunnlag (bl.a. mer kunnskap om lokal miljøtilstand, arealregnskap må ned på kart, system for å samle inn og dele data fra KU-utredning)
- KU om sumeffekt/samlet belastning
- Behov for regnskap (natur, areal, økosystem) - på flere nivå (ikke kun på kommunalt nivå). Flere har ansvar her – ikke bare kommunene
- Offentlige aktører samordner kunnskap og beslutter forutsetningene i kunnskapsgrunnlaget
- Formidling av usikkerhet
- Prissetting av natur
- Utrede maktubalanser
- Data "dashboard" for politikere så de lettere kan se avveiningene
- Samle og tilgjengeliggjøre relevante data (kartfeste data). Viktig med god infrastruktur
- Noen må ha et tydelig ansvar for totalpåvirkningen nasjonalt
- Bestillerkompetanse er mangelfull (alle nivåer)
- Bedre kompetanse hos de som kartlegger
- Deling av data som KUer baseres på (deles ofte ikke)

4.3.5 Resultater som ble presentert i plenum

[Oppsummering fra parallellsesjonene og gruppearbeidet \(.pdf\)](#)

Presentert i plenum

5. Innspill fra konferansedeltakere

5.1 Spørsmål som ble stilt av deltakere underveis

Slido ble brukt gjennom hele konferansen til å stille spørsmål til innledere og paneldeltakere. Det kom inn flere spørsmål enn vi hadde mulighet til å svare ut gitt tidsrammene for konferansen, men vi har oppsummert noen av spørsmålene som kom inn under. Disse spørsmålene/innspillene kan være nyttig å ha med seg videre, da de gir en pekepinn på hva publikum mener manglet eller var utydelig underveis i programmet, og dermed hvor man kanskje bør fokusere oppmerksomhet ved planlegging av fremtidig arrangement om samme tema.

5.1.1 Spørsmål

[Spørsmål stilt av deltakerne i løpet av konferansen \(.pdf\)](#)

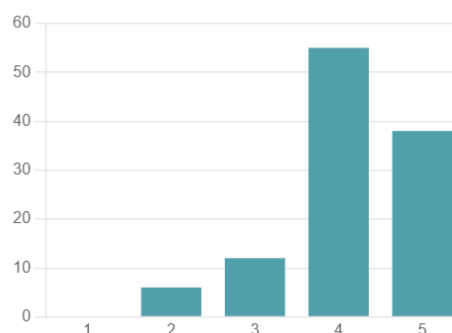
5.2 Resultater fra deltakerevalueringen

I etterkant av konferansen sendte vi ut lenke til evaluering av konferansen til alle deltakerne, både fysiske og de som hadde meldt seg på digitalt. 110 deltakere svarte på evalueringen. 77 av disse var fysisk til stede og 33 hadde fulgt med digitalt.

5.2.1 Overordnet tilbakemelding

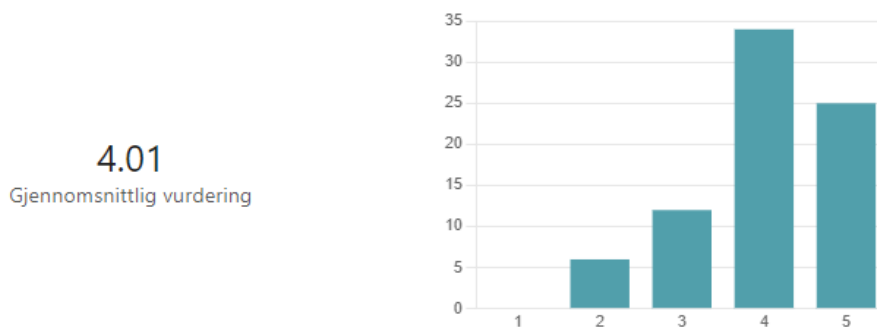
5.2.1.1 Hva er din helhetsvurdering av konferansen?

4.13
Gjennomsnittlig vurdering

5.2.2 Tematikk

5.2.2.1 Hva er din helhetsvurdering vurdering av programmet og det faglige innholdet?

5.2.2.2 Kommentar til innleggene og paneldiskusjonene?

Det kom inn 35 unike skriftlige besvarelser til dette spørsmålet. Under har vi oppsummert innspillene i hovedtrekk og svarene er delt inn i positive og negative tilbakemeldinger.

Hva var bra?

- Tverrfaglig og tverrsektorielt perspektiv
- God bredde
- Fokus på å se klima og natur i sammenheng
- Jevnt over gode innledninger og innlegg, med stor relevans for tema for konferansen
- Viktig å få en omforent oppfatning av status

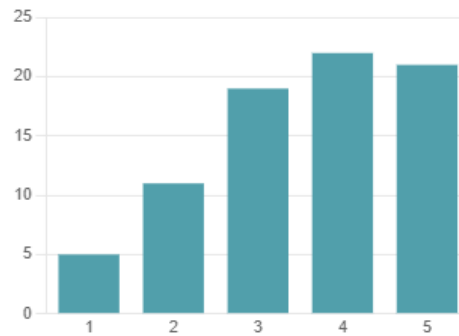
Hva kunne vært bedre?

- For lite nytt
- Skulle vært mer fokus på positive tiltak
- For overordnet, skulle gått mer i dybden
- Kulturfagmiljøene burde vært representert i innleggene

5.2.3 Gruppearbeid

5.2.3.1 Hva er din vurdering av gruppearbeidet?

3.55
Gjennomsnittlig vurdering

5.2.3.2 Kommentar til parallellsesjonene og gruppearbeidet?

Det kom inn 31 unike skriftlige besvarelser til dette spørsmålet. Under har vi oppsummert innspillene i hovedtrekk og svarene er delt inn i positive og negative tilbakemeldinger.

Hva var bra?

- Gode diskusjoner
- Fint å bli satt sammen med ulike folk
- Møter på tvers av sektorer

Hva kunne vært bedre?

- For dårlig tid, for omfattende for tiden som var gitt
- Komplisert opplegg
- Lite nytt i diskusjonene

Tlf.: 73 58 05 00
post@miljodir.no
www.miljodirektoratet.no
Postboks 5672 Sluppen,
7485 Trondheim

Besøksadresse Trondheim:
Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Besøksadresse Oslo:
Grensesvingen 7, 0661 Oslo

Miljødirektoratet jobber for et rent og rikt miljø. Våre hovedoppgaver er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning.

Vi er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet og har i underkant av 700 ansatte ved våre to kontorer i Trondheim og Oslo, og ved Statens naturoppsyn (SNO) sine mer enn 60 lokalkontor.

Vi gjennomfører og gir råd om utvikling av klima- og miljøpolitikken. Vi er faglig uavhengig. Det innebærer at vi opptre selvstendig i enkelt-saker vi avgjør, når vi formidler kunnskap eller gir råd. Samtidig er vi underlagt politisk styring.

Våre viktigste funksjoner er at vi skaffer og formidler miljøinformasjon, utøver og iverksetter forvaltningsmyndighet, styrer og veileder regionalt og kommunalt nivå, gir faglige råd og deltar i internasjonalt miljøarbeid.